

Literatura i kultura modernizmu - sprawdzian wiadomości cz. I

1. Objasnij znaczenie i genezę trzech nazw epoki:

a) Młoda Polska,

pokolenie młodych ludzi podnoszących w których Polska była uciśniona, nowe spojrzenie na świat, sztukę i kulturę oraz poezję.

b) modernizm,

wprowadzenie nowych poglądów przez Młode pokolenie

c) neoromantyzm.

2. Określ ramy czasowe epoki.

1890 - 1918 r.

3. Przedstaw trzy główne założenia koncepcji moralności i człowieka autorstwa Friedricha Nietzschego.

4. Uzupełnij tabelę dotyczącą kierunków artystycznych modernizmu.

	kierunek	przykład dzieła i charakterystyka (dwie cechy)
Claude Monet	malarstwo	
Arnold Böcklin		

5. Przeczytaj poniższy fragment, a następnie:

a) scharakteryzuj kreację podmiotu lirycznego,

b) nazwij postawę wyrażoną w utworze,

modernistyczna postawa

c) scharakteryzuj tę postawę (wskaż cztery cechy),

„wobec jest zaby, dawa się poddać: ludzkie który są uprzedzeni nie moje konceptów do poszerzenia wiedzy.” ?

d) podaj nazwisko filozofa, którego poglądy były inspiracją dla modernistycznej postawy zilustrowanej w utworze.

Friedrich Nietzsche

Kazimierz Przerwa-Tetmajer Koniec wieku XIX (fragment)

Cóż więc jest? Co zostało nam, co wszystko wiemy, dla których żadna z dawnych wiar już nie wystarcza?

Jakaż jest przeciw włóczy złego twoja tarcza, człowiecze z końca wieku?... Głowę zwiesił niemy.

6. Przeczytaj poniższy fragment, a następnie:

a) rozpoznaj kierunek artystyczny obecny w utworze,

b) podaj trzy argumenty na poparcie swojego zdania,

c) wypisz z tekstu synestezję,

Kazimierz Przerwa-Tetmajer *Widok ze Świnicy do Doliny Wierchcichej* (fragmenty)

Taki tam spokój... Na gór zbocza
światła się zlewa mgła przezrocza,
na senną zieleni gór. [...]

Ponad doliną się rozwiesza
srebrzystoturkusowa cisza
nieba w słonecznych skrach.

Patrzę ze szczytu w dół: pode mną
przepaść rozwarła paszczę ciemną –
patrzę w dolinę, w dal:

i jakaś dziwna mię pochwyca
bez brzegu i bez dna tęsknica,
niewysłowny żal...

7. Wskaż jedno podobieństwo i trzy różnice między symbolem a alegorią.

alegoria	symbol

8. W opisie wystroju chaty bronowickiej wskaż cztery elementy symboliczne oraz zinterpretuj ich znaczenie, odwołując się do znajomości całego dramatu.

Stanisław Wyspiański *Wesele* (fragmenty)

Noc listopadowa; w chacie, w świetlicy. [...]

Na drugiej bocznej ścianie izby: okienko przysłonięte białą muślinową firanczką; nad oknem wieniec dożynkowy z kłosów; – za oknem ciemno, mrok – za oknem sad, a na deszczu i słońcu krzew, otulony w słomę, w zimową ochronę okryty.
Na środku izby stół okrągły [...]. Około stołu proste drewniane stoliki kuchenne z białego drzewa; przy tym na izbie biurko, zarzucone mnóstwem papierów; ponad biurkiem fotografia Matejkowskiego „Wernyhory” i litograficzne odbicie Matejkowskich „Racławic”. Przy ścianie w głębi sofa wyszarzana; ponad nią złożone w krzyż szable, flinty, pasy podróżne, torba skórzana. W innym kącie piec bielony, do maści z izbą; obok pieca stolik empire, zdobny świecącymi resztami brązów, na którym zegar stary, alabastrowymi kolumnkami dźwigający złożony krąg godzin; nad zegarem portret pięknej damy w stroju z lat 1840 w lekkim muślinowym zawoju przy twarzy młodej w lokach i na ciemnej sukni.
U boku drzwi weselnych skrzynia ogromna wyprawna wiejska, malowana w kwiatki pstre i pstre desenie; wytarta już i wyblakła. [...] Nad drzwiami weselnymi ogromny obraz Matki Boskiej Ostrobramskiej z jej sukienką srebrną i złotym otokiem promieni na tle głębokiego szafiru; a nad drzwiami alkierza takież ogromny obraz Matki Boskiej Częstochowskiej [...].

9. Uzupełnij tabelę dotyczącą obrazu chłopów i inteligencji w *Weselu* Stanisława Wyspiańskiego.

	inteligencja	chłopi
przedstawiciele (po trzech bohaterów)	Pan Miody, dziennikar,	pani mioda, <u>pospodan</u> , Hanke
charakterystyka (po cztery cechy; należy uwzględnić wzajemne relacje między grupami oraz ich stosunek do przeszłości)	<ul style="list-style-type: none"> • podważenie siły chłopów • nie znaje miejskich obyczajów • uwaga dotycząca rebary: galiupskiej • potnienie na chłopów z góry, wywyższanie się 	<ul style="list-style-type: none"> • gotowość do powstania • uwanie ponizienia • •

10. Uzupełnij tabelę dotyczącą relacji między osobami a osobami dramatu w *Weselu* Stanisława Wyspiańskiego.

osoba	osoba dramatu	przyczyna przybycia zjawy i jej znaczenie symboliczne
Gospodarz		
Dziad	Upiór	

11. Opisz scenę finałową *Wesela*. Skomentuj jej wymowę.

12. Scharakteryzuj świat przedstawiony w *Chłopach* Władysława Reymonta. Objaśnij, na czym polega:

a) realizm obrazu życia wiejskiego w powieści,

autor przedstawia życie na wsi z obu ludzi prostych, takie jakie było. Ukazuje ich własne domyślne zasady, panującą hierarchię społeczną oraz podejście do religii. Ich proste myślenie i tradycje, podejście do problemów i innych ludzi.

b) mitologizacja i sakralizacja rzeczywistości dokonana w utworze.

13. Wyjaśnij pojęcia:

a) pejzaż mentalny

Wyznanie siebie, swoich uczuć na podstawie zjawisk przyrody. W opisach lasów, łąk, jezior. Uczucia powiązane z naturą.

b) montaż asocjacyjny

c) naturalizm

podkreślanie i ukazywanie w tekście Reymonta zjawisk z natury, jej pięknem i prostotą.

d) synestezja

14. Przeczytaj poniższy fragment, a następnie:

a) zinterpretuj symboliczny obraz poetycki wykreowany w wierszu,

Hej to obraz o przemijaniu. Nic nie trwa wiecznie, życie człowieka jest ulotne i takie na prawdę krótkie. Człowiek boi się swego końca, jeszcze nie zdążył zacząć życia, a już przychodzi nas na coś nieuniknionego, czyli śmierć.

b) na podstawie analizy refrenu (druga strofa) określ trzy sposoby budowania muzyczności w utworze.

- Użycie słów opisujących dzień np. „To w słońcu deszcz dzwoni...”
- dwukrotne dwukrotnie wyrażenie oraz powtórzenie ich

Leopold Staff *Deszcz jesienny* (fragment)

Przez ogród mój szatan szedł smutny śmiertelnie
I zmienił go w straszną, okropną pustelnię...
Z ponurym, na piersi zwieszonym szedł czołem
I kwiaty kwitnące przysypał popiołem,
Trawniki zarzucił bryłami kamienia
I posiał szal trwogi i śmierć przerażenia...
Aż, strwożon swym dziełem, brzemieniem ołowiu
Położył się na tym kamiennym pustkowiu,
By w piersi łkające przytłumić rozpacz,
I smutków potwornych płomienne łzy płacze...

To w szyby deszcz dzwoni, deszcz dzwoni jesienny
I pluszcze jednaki, miarowy, niezmienny,
Dżdżu krople padają i tłuką w me okno...
Jęk szklany... płacz szklany... a szyby w mgłę mokną
I światła szarego blask sący się senny...
O szyby deszcz dzwoni, deszcz dzwoni jesienny...

15. Przeczytaj poniższe fragmenty, a następnie:

a) scharakteryzuj modernistyczną koncepcję artysty i sztuki ukazaną w obu utworach.

*Sztuka dla autorki jest również sposobem walki z uciśnieniem.
Jest ona „odbiciem duszy”, moim wyzaniem nie wszystkim,
dlatego jest niezmiennie hojna, jednak nie dla wszystkich
zrozumiała i nie kiedy powinien ją praktykować.*

b) określ, na czym polega polemiczność stanowiska Przybyszewskiego wobec przekonań poprzedniej epoki.

Kazimierz Przerwa-Tetmajer *Evviva l'arte!* (fragmenty)

Evviva l'arte!¹ Niechaj pasie brzuchy
nędzny filistrów naród! My, artyści,
my, którym często na chleb braknie suchy,
my, do jesiennych tak podobni liści,
i tak wykrzyknijmy: gdy wszystko nic warte,
evviva l'arte! [...]

Evviva l'arte! W piersiach naszych płoną
ognie przez Boga samego włożone:
więc patrzmy na tłum z głową podniesioną,
laurów za złotą nie damy koronę,
i chociaż życie nasze nic niewarte:
evviva l'arte!

¹ *Evviva l'arte!* (franc.) – Niech żyje sztuka!

Stanisław Przybyszewski *Confiteor* (fragment)

Sztuka nie ma żadnego celu, jest celem sama w sobie, jest absolutem, bo jest odbiciem absolutu – duszy. [...]
Sztuka tendencyjna, sztuka pouczająca, sztuka-rozrywka, sztuka-patriotyzm, sztuka mająca jakiś cel moralny lub społeczny
przestaje być sztuką, a staje się *biblia pauperum* dla ludzi, którzy nie umieją myśleć lub są zbyt mało wykształceni, by móc
przeczytać odnośne podręczniki – a dla takich ludzi potrzebni są nauczyciele wędrowni, a nie sztuka. [...]
Artysta stoi ponad życiem, ponad światem, jest Panem Panów, niekierowany żadnym prawem, nieograniczany żadną siłą ludzką. Jest
on zarówno święty i czysty, czy odtwarza największe zbrodnie, odkrywa najwstrętniejsze brudy, gdy oczy w niebo wbija i światłość
Boga przenika.

16. Omów dowolne zagadnienie charakterystyczne dla kultury modernizmu, odwołaj się do wybranych przykładów.